

Gabrielem suum culpaverit fuisse mysteriarthen, comprehendere, interpretari ad plenum potuisset. Tantis somniorum est aceruus phantasticorum, ut Judaici gomur superet infinite mensuram. Seponimus ejusmodi: eas commendamus solummodo, quæ ad hos qui tribulato sunt corde et humiles spiritu emittuntur ab Altissimo visitationes, qui super flumina Babylonis sedentes sicut, dum recordantur Sion; qui fluctuantia et transcurrentia hujus sæculi confusione pleni, ut adversa sic prospera deputantes sicut cum Apostolo dicunt: Non habemus hic momentem civitatem, sed futuram inquirimus, etc. Qui loquutus ut prolixus, ita percommodus et aptus est ad Reinerum ab suspitione nimia: creculitatis vindicandum, in quam apud nonnullos ob relatas frequentius qua proprias qua alienas visiones haud dubie veniet. Doctissimus P. Lombardus, qui hos cum sequentibus libris e tenebris eruit, accurate notavit in eo codice quo usus esset nomen Reineri non esse prima, sed non nihil recentiori manu depictum, imo ipsos etiam libellos Lacrymarum non eodem quo cætera indubia Reineri opuscula, caractere perscriptos esse, denique in alio apographo, anno 1428 a Joanne Stabulao, celebri Saultaurentiano cœnobita exarato, hanc tantum inscriptionem reperiri: *Incipit libellus Lacrymarum primus, editus a quodam fratre Ecclesiæ nostræ*. Observavit postremo ab auctore horum libellorum ipsum Reinerum velut *Triumphalis Bulonici conditorem* lib. III, cap. 4, in hunc modum citari: *Cæterum prædictus frater quomodo tam adorabilem tertio majestatem viderit, nunc reticebo, quia intimus hic noster in opusculo, cujus est titulus: Triumphalis Bulonicum, hoc retulit*, etc. Ex quibus omnibus P. Lombardus evinci posse putabat, hos libellos Lacrymarum non Reineri, sed cujusdam alterius Reineri familiaris cœnobitæ Laurentiani esse. Sed conjecturas has nullas esse, omnibus liquidissimum erit, qui hoc De lacrymis opusculum cum reliquis minime controversis Reineri libris contulerint. Tanta enim ingenii, styli, pietatis et festivitatis utrobique similitudo est, ut eorum nihil Reineri abjudices, quin omnia auferas. Nec postrema eruditissimi amici nostri ratio invicta est. Nec enim adeo insolens apud antiquos visionum et miraculorum scriptores est, ut modestiæ vel invidiæ causa ea aliis tribuant quæ ipsis contigerunt. Ex pluribus non nisi unum in rem præsentem exemplum ex tomi nostri III parte II adducam. Ibi Othlous, decanus Emmerammensis, in libro De cursu spirituali, cap. 21 (2) tentationes et portenta quæ sibi juveni monacho obviarunt his verbis enarrare aggreditur: *Libet hic scripta cujusdam fidelis mihiq̄ notissimi fratris inserere, qui ad conversionem veniens, et Scripturam sacram legendo frequentans (habebat enim spem magnam in hac lectione), nimia diuturnaque hostis antiqui impugnatione fatigabatur in eadem sacra Scriptura, etc.* Quis non crederet fidelem illum et Othlono notissimum fratrem ab ipso Othlono diversissimum esse? Nihil tamen minus est. Nam quæcunque loco citato ex illius fidelis fratris scriptis narrat Othlous, in libro metrico De doctrina spirituali, suo nomine, aperte ac sine ullis involucribus de se ipse canit cap. 14 et sequenti. Maneat itaque certum hos Lacrymarum libellos a nullo alio quam a Reineri fuisse profectos, ut recte alia manus, licet recentior in codice adnotavit.

15. De profectu mortis libri duo. Unum enimque esse auctorem librorum De profectu mortis (qui eidem magnam partem historici sunt) ac libellorum Lacrymarum, ex illorum cap. 10 constat, in quo Willelmum hoc opusculum De profectu mortis jubet accipere, et opusculo adjungere illi quod ante aliquot dies composuit, qui et pro qualitate materiei Lacrymarum præfixit titulum. Nec dubium quin libelli De profectu mortis id idem opusculum sint quod in fine libelli in Lacrymarum his verbis promiserat: *Et quidem, fratres, me æstimo lacrymosa jam vobis narratiuncula satisfacisse, que naverim referendo, etsi aliqua restent quæ opusculo inserentur illi, quod ante aliquod tempus incœptum perficere vestra me affecti, et hortatus impellit*. Ita Reinerus ipse, qui quam præclare promissis steterit, abunde ex utrisque libellis constat, quos Willelmo, celebri cuidam monacho, cujus virtutes lib. II, cap. 10, maximis laudibus celebrat, dedicasse videtur. Libellus alter sub cœnem mutilus est, forte propterea quod morte, cujus profectum sibi adeo constanter ob oculos posuit, præventus eum ad calcem perducere nequiverit. Atque hæc de Reineri opusculis in nostro Thesaurio publicatis. [Præter opuscula superius commemorata quæ publici juris fecit D. Bernardus Pezsius, exstat Reineri liber de Vita S. Wolbodonis, Leodiensis episcopi, cujus ipse meminit in Vita S. Everacli et Reginardi supra laudatis. Edit.]

(2) *Patrologiæ* tom. CXLVI, col. 214.

REINERI MONACHI S. LAURENTII LEODIENSIS DE CLARIS SCRIPTORIBUS MONASTERII SUI LIBELLI TRES (3)

Ex ms. cod. in lucem dati a cl. D. P. Cœlestino Lombardo, ejusdem monasterii bibliothecario.

(D. Bern. Pezsius *Thes. Anecdol.*, t. IV, parte III, col. 17.)

LIBELLUS PRIMUS.

PROLOGUS.

*præparare et Domini guvernare linguam, quia omnes
Hominis quidem est, ut ait Salomon, animum via hominum patent oculis ejus et spirituum ponder-*

(3) *Cod*: De ineptiis cujusdam idiotæ libellus ad amicum suum.

rator est Dominus (Prov. xvi). Non sic autem, o A amice, non sic scandalorum opifices, qui aut odii, vel invidiæ securi et malleo terrifici, aut gratiæ vel adulationis runcina et torno delinifci stateras fabricant dolosas, pondus trutinant atque pondus, nec modestiæ intendentes ut præjudicant impie, sic blandiuntur improbe, scilicet erroris mancipia qui dicant scienter malum bonum, et bonum malum. Equidem nescit odium rationem, invidia requitate caret. Hoc in uno familiarium adverti stupide, qui cum intime quosdam diligeret, eo quod domestica fide amicos crederet, barbara inimicos sensit perfidia, dum ministerio inserviret aliquando fratrum, eo labore, ea fidelitate, ac spiritus angustia, quam novit Dominus Sabaoth, qui cum tranquillitate judicat, et cum magna reverentia disponit nos. Tunc gratis utique fratres hominis pauperis oderunt eum, insuper et amici procul recesserunt ab eo, et tanquam prodigium factus est multis, quia esset observare rudis animos sub vulpe latentes horum qui nihil invita dicant faciæntve Minerva.

Probabilius ergo est confidere in Domino quam confidere in homine. Inconstans quippe est in pluribus fides, frequentemque patitur eclipsem corniculatam quorundam amicitia. Quid porro hæc velut insolita, frater, quereris? Sedari odium non potuisset atque invidia fratrum, nisi post cisternæ voraginem Ismaelitæ vel Putiphar monentis tradidissent Joseph; neque insectatio quievisset invidiorum, nisi Daniele m caveæ intrusissent Leonum. C Perenni discordia adversus innocentiam grassatur malitia. Sunt autem vitia mentis insulæ vulnera. Quo expletur vitium, eo augetur incommodum. Ergo plus sibi malevolus quam alii nocet.

Me verò nequaquam invectionem instruere contra osos Phalaricam ineptiarum, quin potius miscellam intexere crebro instanterque monuisti, qua videlicet paupertini supellectilem ingenii enumerando comprehenderem. Quocirca suo æmuli fruantur absinthio, nectar nobis patientia suum instillet, quia humanum quidem est irasci, diabolicum semper malignari. Igitur quæ hæcenus scriptitarim, quibusve occasionibus, vel qua intentione, calamus percurret. Quanquam mihi hoc magis invidiosum quam tibi æstineum fructuosum, attamen nulli benevolo injuriosum. Sed videtur utique non ineptum, si quæ fratres Ecclesiæ nostræ, litterarum videlicet periti scripserunt utilia, prius attingam. Nam et cautius est aliena quam propria prædicare.

CAP. I. De Lamberto secundo abba'e.

Lambertus abbas noster secundus multimodæ homo utilitatis, accurately satis stylo *Vitam sancti Meriberti Coloniorum archiepiscopi et miracula descripsit*. Quin etiam musice quædam de ipso composuit, in versibus quoque faciendis claro fretus ingenio.

CAP. II. De Stephano abbate primo.

Stephano ipse successerat, qui, licet alicujus

scripti nullum reliquerit monumentum, tamen scribi dignus est, quoniam scientia clarus, sed conversatione clarior dignum se patremfamilias exhibuit. Novellæ adhuc Ecclesiæ tenues erant res, proinde laborabat omnimodis vel conquirere prædia, vel ædificia construere, ac sobrie vivens sibi subtraherebat quod aliis proficeret. Tenuitati ergo rerum impensas commetiebatur sumptuum, eratque melius modicum justo super divitias peccatorum multas, dum familiaribus interdum adjocaretur super Vitellio, Romani voracissimo cyclope imperii illo, qui quater aut quinquies in die epularetur, quem nisi vita exturbasset maturo Republica exitio, acrem volucris, mare piscibus, terram quadrupedibus, horrea frumento, cædaria vino vacuasset. Nam et in quadam scribitur cœna præter cæteros sumptus duo millia piscium ac septem millia avium profugasse, ut Bele Babylonio nequaquam fuerit voracitate impar, quamvis fortissimo illi convivæ per singulas noctes similæ duodecim artabæ, oves quadraginta, vini sex amphoræ divini scilicet ventris quodam orco absumenda apponerentur.

Verum Stephanus et faciendo strenue et docendo, postquam legitime certavit, quam signabat nomine, migravit ad coronam, vir revelationibus supernis dignus, præsertim cum ei pro inopia fratrum aliquando mœrenti angelus Domini per visum vultu astiterit nec non habitu præclaro, atque sanctos Laurentium et Wolbodonem hunc a Christo locum in suam suscepisse tutelam dixerit, cujus fundamenta quoque in montibus sanctis consisterent. Inhabitantibus præterea, si primum quærerent regnum Dei, omnia, quæ necessaria forent, adjicienda. Quod etiam tunc ille, et nos usque nunc experimur Christo largiente, Dei sapientia, cum quo sunt divitiæ et gloria, opes superbæ et justitia.

CAP. III. De Sancto Wolbodone episcopo Leodiensi.

Sed quia inglorius usquequaque filius non est, qui gloriosos recenseat viros, antedictus Wolbodo quisnam fuerit parumper recenseo. Flandrensium genere fuit, et claros nobilitate ac possessionibus parentes gloriosa reddidit vita, illustrique scientia clariores, apud Ultrajectensem ecclesiam primo quidem canonicus atque scholarum magister, postea Leodiensis episcopus. De quo aliqua majores paginis mandavere, quibus declaratum est, quam vixerit episcopaliter. Hoc autem præterire non debui, quod unice sancto martyri Laurentio devotus, nostro se loco totum impenderit cura et rebus, dum viveret, corpore post obitum. Apud nos siquidem in crypta sanctæ Dei Genitricis operoso conditus est monumento, quod apicibus auratis tale præfert epitaphium:

*Ingens carnis honor, sed morum gratia major,
Præsulis officio te locat et solio.
Sensit dives egens, ut eras ad singula præsens,
Istis unde salus, his fuit unde cibus.*

*Hinc eadem nobis assunt et viscera cunctis
Inde saluiferum excolimus tumulum.*

Nostræ ergo areola Ecclesiæ pulchrescit gemino
flore rosa et lilio, dum et martyr aliquanta reliquia-
rum parte, confessor illam insigniat toto corpore,
patrocinio ac meritis uterque.

CAP. IV. *De Everardo III, abbate Sancti
Laurentii.*

Tertium sortiti a Stephano pastorem sumus
Everardum ecclesiæ Florinensis monachum pollen-
tem experientia virum, quo virtutes veluti pacato
utebantur habitaculo, qui hæreditatem Domini pa-
sceret in innocentia cordis sui et in intellectibus
manuum suarum deduceret eam. Sed paucitas die-
rum obstitit. Nam finitus est brevi, ut ne integro
quidem anno adiveret. Lucidæ porro intentionis
et curæ jam bene florentis non careat fructu. Itaque
in diebus veri computetur anni, et cum iustis
scriptus hæreditate capiat terram, ubi est longitur-
nitas vitæ et victus, ubi est lumen oculorum et
pax.

CAP. V. *De Ludovico seniore monacho et
diacono.*

Ludovicus bonæ recordationis senior qualiter
ab urbe Roma reliquæ nobis sancti delatæ sunt
Laurentii, jam ante excripserat.

CAP. VI. *De Falchalino Ludovicæ
discipulo.*

Falchalinus etiam scholarum magister, ejus
coaluerat disciplinis. Iste Franconi scholastico
Sancti Lamberti in opusculis de quadratura circuli,
et de jejuniis Quatuor temporum cooperatus est.

CAP. VII. *De Heribrando quinto abbate, Ludovici
altero auditore.*

Hujus quoque exstitit auditor Heribrandus abbas
noster quintus, in quo canities sensuum eamillei
congrueret capillorum, cujus secundum Ecclesia-
sten (cap. ix) omni tempore vestimenta essent can-
dida, cum succinctos haberet castimonia lumbos,
lucernam in manibus, id est operibus Dei et pro-
ximi dilectione ardentem. Ad dictandum erat sive
ad versificandum promptissimus, tamque divina
quam humana præditus litteratura. Hic *Vitam
Theodorici junioris de Sancto Huberto abbatis* scri-
pto tradidit. Nec pecuniam scientiæ habebat repo-
sitam in sudario, sed ultro etiam docebat inscios
semper placiditate et animi utens et vocis. Capitur
enim a discente melius, quod dicitur a docente
lenius. Arte potius quam vi tractanda sunt ingenia.

CAP. VIII. *De Davide monacho.*

David asinus fortis, qui usque in senectam et se-
nium ad portandum Christi jugum suave et omnis
leve supposuerit humerum. Die ac nocte ecclesiasti-
cis insudabat muniis. Nunc orationi, nunc vacabat
lectioni, nunc digiti ejus apprehendebant calamum,
et quos legerent, quos meditentur fratres, scri-
bebat doctorum libros. Nam Davidicæ turris hæc
sunt propugnacula, hi mille clypei, qui pendent ex

A ea, omnis armatura fortium. Æneis porro arden-
tibusque Phalaris bobus sævierit, tamen invidia Si-
culi non invenere tyranni majus tormentum qua
noster Mathusalan carens, in negligentes magno-
pere zelabatur, juventutique imminebat, ne panem
otiosa comederet. David senio quidem, sed nun-
quam benevolentia incessit curvus; qui ut aliquem
fructum indefessi elidisset laboris, *Passionem sancti
Blasii, Vitam denique sancti Eucherii Aurelianensis*
quamlibet locuplete contextu, attamen grossiore et
quasi cannabino telam orditus est stamine.

CAP. IX. *De Engelberto monacho.*

Engelbertus compoti ventilator et assecla, quæ-
dam theoremata computistis utilia compaginavit.
Nam, quemadmodum Bootes in cardine cæli, dum
sic jugiter in hac versatur arte, et plaustrum me-
moriæ volvi quidem, sed nequaquam patitur occi-
dere, multam exinde comparavit notitiam, quapro-
pter Maronis eum his versibus illustrarim:

*Qui numeros cælique vias, qui sidera nosset,
Defectus solis varios, lunæque labores;
Unde tremor terris, qua vi maria alta tumescunt,
Obicibus ruptis, rursusque in se ipsa residant.
Quid tantum Oceano properent se tingere soles
Hiberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.*

CAP. X. *De Berengero quarto abbate.*

Summopere apud monachos seu clericos Urbiæ
nostræ studia tunc vigeabant scholaria, diuque vi-
guerant, nec minus religio, ut statui ecclesiarum
splendide illud congrueret. *Quam pulchra taberna-
cula tua, Jacob, et tentoria tua, Israel, ut valles ne-
morosæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula
quæ fixit Dominus, quasi cedri propter aquas (Num.
xxiv).* Virtutibus ac disciplinis Leodium florebat nec
non divitiis. Erat spectabilior tamen bene litteratus,
quam bene nummatus. Et cum beata sit terra, cu-
jus rex nobilis est, studia veræ beatitudinis nostra
tunc temporis æmulabatur Ecclesia, dum præseset
Berengerus abbas quartus spiritu quam carne no-
bilior, cognatione quidem humilis, verum ut sapien-
tis cujusdam utar verbis, oculus Dei respexit illum
in bono; et erexit illum ab humilitate ipsius, et
exaltavit caput ejus, et mirati sunt in illo multi.
Etenim sagacitate admodum famosus ad instar lu-
cernæ super candelabrum positæ regno conspicuus
erat et Ecclesiæ. Nihilominus et qui sub illo dege-
rent fratres, liliis, quæ sunt in transitu aquæ, serio
compararim, quia pluribus nec candor religionis,
nec odor bonæ deerat opinionis, cum litteraria quo-
que irrigarentur scientia.

CAP. XI. *De Roberto seu Ruperto postea abbate
Tuitiensi.*

Inter hos velut inauris aurea et margaritum ful-
gens Robertus emicuit, homo, qui attenderet sapien-
tiam, et prudentiæ inclinaret aurem suam, qui quæ-
reret eam quasi pecuniam, et sicut thesauros effo-
deret illam. Hic a puerulo penes nostrum est edu-
catus monasterium, ut ætate, sic virtutibus germi-
naret feliciter, ingeniumque memoriæ reborante

cum adderet scientiam, addebat et laborem. Etenim quod sibi legendo infundebat, aliis docendo refundebat; in oratione tamen sedulus et contemplatione, matutinis maxime excubiis. Quibus quanto secretius, tanto insistebat devotius, dum concalesceret cor ejus intra se, et in meditatione sua exardesceret ignis. Nec aberant lacrymarum adipēs; hos adolebat in odorem suavissimum Domino, revera cui quavius nihil est spiritu contribulato, corde conrito et humiliato. Unde fruebatur sæpenumero illustratione divina, limpidique gliscebat in eo intellectus aurora; quoniam, ut scriptum est, bene consurgit diluculo, qui quærit bona. Aperuit ergo illi sensum Sapientia Dei, ut intelligeret Scripturas, ut tractaret de illis summa facultate, summa utilitate. Potest in ejus hoc pervidere opusculis, cujus oculum vel glaucoma invidiæ, vel lipitulo imperitiæ non scandalizat.

Igitur cum adhuc esset junior, scripsit *Libellum metricæ in laudem Spiritus sancti*, cujus proficiebat magis aspiratione quam alicujus magistri eruditione. Item alium *De diversis Scripturarum sententiis*; tertium nihilominus adnectens vesu heroico *De Incarnatione Domini*. Uno etiam libello statum nostræ persecutus est *Ecclesiæ*, videlicet a quibus extructa sit, quæ bona, vel quæ mala de manu Domini ab Euraclo Leodiensium episcopo usque ad Obertum susceperit. De hac eadem quoque materia aliud opusculum *Saphico confecit metro*. *Vitam denique sancti Augustini*, nec non et *sanctæ Odiliæ virginis* radiante melioravit stylo. *De sanctis Theodardo martyre, Coare ac Severo confessoribus cantus* composuit.

Factus presbyter tum vero accessit ad cor altum, quia totius jam intentionis atque ingenii vela in verum explicans austrum *De divinis officiis*, sive sacramentis, quæ celebrantur in Ecclesia per anni circulum, edidit *libellos XII*. Deinde *In Evangelium Joannis libellos XIV*. *De sancta Trinitate et operibus ejus libros XLII*, ubi degustes omnia Scripturarum poma scilicet nova et vetera, quæ dilecto se dicit servasse Ecclesia. *Apocalypsin* petente Frederico archipræsule Colonensi *XII libris*, similiterque *XII Prophetas XXX* et *I* clarissime explanavit. *De victoria Verbi Dei XIII libros*; et *In Evangelium Matthæi item XIII* scripsit, quorum scilicet declarat penultimo, quam mirabiliter, quam gloriose gratiam scribendi desursum a Patre luminum acceperit. Namque ut litteris hoc mandaret, prorsus instituit Cuno Sigebergensis abbas, qui invitum diutiusque renitentem per tremendum nomen sanctæ Trinitatis adjuraverat. Divino quippe liberaliter dono adgaudebat, quo illum benevolus uti exactor instantissime hortabatur, et conferens cum eo sæpius de Scripturis delectabatur in ejus dictis vel scriptis sicut in omnibus divitiis. Sacrarum siquidem erat studiosissimus lectionum, cujus scientiam mores egregii adornabant et religio, qui Radisponensium quoque postea factus est episcopus. Quin et ipse Robertus Ecclesiæ prælatus jam fuerat Tuitiensis

defuncto illius loci abbate, circa quod ministerium quamvis satageret, atque instar Marthæ sollicitus esset, interdumque turbaretur erga plurima, tamen instar Mariæ unum sedulo proponebat necessarium.

Sedebat etenim secus pedes Domini et audiebat verbum illius, quandoquidem meditationi nihilominus sanctæ et scribendi studio invigilaret. Cui mos etiam erat tam laudabilis, ut si quando minorem sibi adesse gratiam sentiret (*nam corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum, multa, maxime exteriora, cogitantem* (Sap. ix), humi ante Dominum sese adjiceret crucifixum, et a sancto et veto, *qui habet clavim David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit* (Apoc. ii, 7), peteret, quod clausum erat, aperiri. Humiliter quærenti, fideliter pulsanti mox aperiebatur, dum luce intellectui superfusa mirabili modo audiret, quid loqueretur in ipso Dominus Deus, cujus utique lingua calamus scribæ velociter scribentis, cujus qui appropinquant pedibus, accipient de doctrina illius. Adeo enim se diligentem ditaverat, adeo thesaurum pectoris ejus repleverat, ut duo insimul aut tres vix possent excipere scriptores, quæ dictabat.

Quia ex re superfluum non fuit quod aspexerat aliquando in visu noctis Sapientiam Dei, Verbum Dei, se deosculans, cujus scilicet totum existeret corpus quasi de auro formatum purissimo, a quo et fistulæ prominebant undique complures, quæ vivas cum impetu in illum aquas profundebant. Nam et Psalmista: *Declaratio, inquit, sermonum tuorum, Domine, illuminat, et intellectum dat parvulis* (Psal. cxviii), id est humilibus, quo aliorum notitia secretorum, quæ solis debetur amicis, ditescant, affatimque irrigentur, quemadmodum ipsa quoque Sapientia dicit: *Ego sapientia effudi flumina, ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio: ego quasi fluvius Dorix, et sicut ductus aquæ exivi de paradiso. Dixi, rigabo meum hortum plantationum, et inebriabo partus mei fructum, et factus est mihi trames abundans, et fluvius meus propinquavit ad mare, quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, et narabo illam usque in longinquum* (Eccli. xxiv).

Itaque idem Robertus etiam in *Cantica cantico-rum* scripsit *libellos VII*, in *Samuelem* sive *David libros XV*. *De glorificatione Trinitatis et processione Spiritus sancti libros IX*. *Tractatum* quoque condidit *V libellorum* quem *annulum* titulavit, eo quod fidei altercationem inter Christianum contineat et Judæum; nec non *super quibusdam capitulis Regiæ Sancti Benedicti IV* edidit *libellos*, in quorum videlicet primo denarrat quantos invidorum assultus, quales passus sit molestias calumniantium, quod esset hæreticus, quod sacras pravis sensibus Scripturas temeraret. Quocirca et juvenculus ad Anselmum Laudunensem scholasticum atque Willelmum Catalaunensem episcopum opinatissimos tunc Franciæ magistros *libellum* scripserat *apologeticum*

de voluntate Dei, in quo illis repugnat, qui juxta A hæresim Colitlanorum dicerent, Deum velle malum fieri, non quidem malum afflictionis, quod plene interdum necesse est ad correptionem peccantium inferri, sed quodcumque passim malum, quod sit bono virtutisque contrarium. Nonnulla etiam scripta seu contra criminatores suos, seu contra irreligiosos quosdam ediderat, quorum unus presbyter, imo concubinariis, presbyteros concubinis licenter uti posse menstruatibus astruxerat pagellis. Alter de monacho clericus, imo de columba factus fuerat corvus, qui errorem suum allegationibus defensans improbis mallet in sæculo fluctuare et periclitari quam apud Noe verum, id est Christum intra monasterii arcem requiescere et salvari.

Eventit præterea ut circumpositas Tuitiensi cœnobio grave incendium officinas corripere atque absumeret. Undique sæviebant immaniter flammæ, ipsum jam cœnobium subsideret periculo, nisi divina irrorasset miseratio. Ut enim videre aliquibus datum est, sidereæ desuper claritatis persona astitit, quæ sui amictus ora veluti quodam flabeHo insurgentes ignium globos ventilaret. Refugere igitur vapores, illæsa emicuit domus illa, impleto haud dubie, quod ad Dominum propheta dicit: *Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis (Habac. III)*. Parochitanam vero ecclesiam depasta sunt incendia. Sed ibi nihilominus Christi gloriose magnificata est dextera. Cum fuerit namque tanta conflagratio, ut etiam campanas liquefecerit ejusdem ecclesiæ, armariolum tamen ligneum, in quo pixide clausum corpus Dominicum habebatur, corrumpi adustione non potuit, sacrosanctum scilicet suum servante Sancto sanctorum, cujus caro requievit in spe, cujus non derelicta fuit anima in inferno, cui datum est non videre corruptionem. Quin etiam corporale, quod in longo hastili quidam protulerat e fratribus in ipsas decidit flammæ. Cum putaretur autem exustum, miro resilivit modo, atque in aera libratum longius ab igne integrum se illibatamque in terram deposuit. Nec minus hoc fuit quam tribus pueris Babylonicam olim tepuisse fornacem, quando et beluinus extremuit tyrannus nil eos læsisse corruptionis, dum neque capillus capitis eorum adustus, neque sarabara sunt immutata, nec odor ignis transivit per eos. Quæ videlicet ad memoriale perpetuum ipse Robertus aureo et compunctionis pleno descripsit libello quem intulavit *De incendio*, alterum quoque subtexens *De meditatione mortis*. Cujus aliquantam partem dum confecisset, ille cœlestis philosophiæ assessor, o! ille divini symmlstes eloquii mortem obiit plenus, utique dierum, sicut et ante aliquod sibi tempus per revelationem illud fuerat dictum quod in Job legitur: *In abundantia ingredieris sepulcrum (Job V)*. Oliva, inquam, fructifera in domo Dei o! subitæ adusta est febris aura et emarcuit. Robertus scientia et virtutibus par doctoribus summis appositus est populo sanctorum, inter quos veræ pacis ac jucunditatis oleo, et divini lumine conspectus

immarecensibiliter fructur, juxta quod scriptum est: *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates (Dan. XII, 5)*.

CAP. XII. De Wazelino seu Waselino ejus nominis II abbate VII S. Laurentii.

Viri tam illustris eruditus est magisterio Wazelinus abbas noster VII qui doctrinarum rationem dum bene exceperit, bona virtutum germina edidit, quæ ita columbæ simplicitas mansuetum faceret, ut serpentis prudentia severum redderet. Gratiam erga et disciplinam invenit coram Deo et hominibus, et dum scientiæ gemmas auro illustrat religionis, opinione factus est odorifera quasi thus redolens in diebus ætatis. Peritiæ illius exhibet documentum liber quem scripsit: *De concordia Evangeliorum et expositione eorum*, opus equidem clarum et utile, et quod studiosus doleat lector remansisse imperfectum. Nec minus hoc addocent picture seu vela quarundam ecclesiarum, ubi perlegas visu, colligas sensu lucentam ac singularem allegoricarum tam de Veteri quam de Novo Testamento materialium illo dictante consonantiam. Sancto denique Nicolao se præstitit officiosum, scilicet rubiginosa ejusdam *de vita vel miraculis illius scripta* purgationis dictatus a limam revocando *De transfiguratione Domini, de sanctis Agaunensibus, de sancto Apollinare martyre* solennes composuit *Cantus*. Quin etiam eo satagente oratorium sancti Georgii martyris peæ nos ut devote sic operose, ut pie, sic apte exstructum est, quatenus sanctorum patrocinis transire mereatur in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei.

Supra familiam Domini constitutus dabat illis in tempore tritici mensuram, quia discretione præditus, eloquentia suavis publice ac privati vel admonere vel corripere erat opportunissimus. Jam porro senuerat, jam diutinus in servitio Christi labor, præterea nonnunquam interstrepens ægritudo illum detriverant, sed indolens lectionis, orationum, contemplationis actus in verum solem oculos habens animæ fixos illustri quocumque modo novitate repubescere; hoc scilicet instar phœnicis, quem dum extensus ævum languidulo marcore contraxerit (fertur etenim ultra quingentos vivere annos) et virgulis struem aromaticis fabricat, plausuque alarum, atque igneo solis radio usus incendit se ipsum, sed post triduum ex suo reviviscit busto, puberemque assurgit denuo in avem unico et singulari exemplo. Hinc etiam congruenter seu a phœniceo, id est rubicundo colore, seu quod sit toto in orbe singularis, Arabum vocatur lingua, qui phœnicem dicunt singularem. Quæ nostro aliquatenus licet congruant Wazelino, attamen hæc quam maxime tibi congruunt, o Jesu Christe singularis et unice phœnix, hæc, inquam, specialiter ascribenda tibi sunt, o Isaac unigenite, qui es risus et amor sanctorum, qui aromaticis omnis gratiæ delibutus super ligna crucis tenuissimum obtulisti Deo per charitatem Spiritus

sancti, sed singulari novitate, sed unica pubertate A post triduum e sepulcro refluorasti immortaliter jam redivivus.

CAP. XIII. Wazelinus I hujus nominis abbas S. Laurentii.

Alter hunc in abbatia Wazelinus antecesserat, qui simplex quidem ingenio, sed religionis solers studio a juventute in senectutem ecclesiastica rite exsecutus est officia nunc legendo, nunc psallendo, nunc orando veluti bos nervosus sedule trituras in area Domini. Mansuetus erat et affabilis, ut Moysen sanctum magis quam Nabal imitaretur illum Carmeliten, qui plus camelo tortuosus nil aliquando rectum, nil effaretur pacificum. Wazelinum recolant studiosi. Wazelinus paterne coluit studiosos. Ipse amaro carens invidiæ illud dulciter frequentare solebat : *Domine, dilexi decorem domus tuæ (Psal. xxv).*

CAP. XIV. De Lamberto monacho.

Lambertus *fabulas Æsopi commentatus est.* Ille vero ad figurandum hominum mores auctor sagaciter præscriptus finxit. Sed commentator noster moralitate posthabita insudavit allegoriæ, in hoc minime sagax, qui ex rebus hujusmodi sacratas voluerit res procudere quasi de spinis colligantur ficus, aut de rubo vindemientur uvæ. Igitur Kalendis Martialibus liber ille in senatu soricum recitatus est, discussus est, abjudicatus est, sententiamque accepit corrosivam. Irruerunt proinde ex agris, irruerunt ex villis Palæstinorum mures, ac effero dente invaserunt, corroserunt, dissipaverunt apices præscriptos. Quæ autem spes recuperandi? deerat Philistinorum nobis inelyta suppellex, qui mures potuerunt aureos in sua expendere vota, ne pergamenta quidem suppetebat. Pergamum vero, quæ scilicet prima pergamenis tam usu quam copia nomen inludit, adire arduum nobis ac difficile nimis. Ergo Æsopicum illud ita disperit sacramentorium.

CAP. XV. De Gisleberto monacho.

Gislebertus agile clarumque ingenium exercitio effecit agilius, usu periunde clarius. Pectus etenim manumque jugiter conversabat vel meditando aliquid vel scriptitando. Itaque *versu heroico* scripsit *Historiam de Joseph*, unumque in volumen extendit. Deinde *Gesta David* eodem metro partiens opus per *libellos XII*. Planus et facilis est, verumtamen D digne laudabilis, quia facile usus difficili est opera secundum hos suimet versiculos :

*Carmina composui gratoque labore peregi
Sane difficilem proponendo mihi legem.
Lex fuit, ut verbum curarem reddere verbo.
Ardua res certe multa dignissima laude
Et labor egregius est ex sermone pedestri,
Ex humili prosa salienti currere versu,
Atque sequi cyclum patulum, sic ut sibi quisvis
Speret idem, sudet multum, frustra que laboret.*

Neque illius opuscula gratæ sunt utilitatis aliena,

quando historicæ narrationis campum mysticis amœnet floribus allegoriarum. Qui dum cæteris polleret artibus, maxime tamen in musica dulces faciebat modos, quemadmodum liquet in cantibus, quos vel de sancto Georgio martyre, vel de sancta Ragenulla virgine, nec non et de sancta Begga composuit.

CAP. XVI. De Joanne monacho, Gisleberti fratre.

Quin etiam Joannes tam spiritu quam carne illius frater, scholasticus et eruditione et officio fuit, cujus extremi plerumque ferulam puer, ut clavum Herculia nemo nunquam plus extremuerit. Heu quoties, dum nostra exigit aut discutit opuscula, et aduncis correptas manibus obliquo tabellas oculo intuetur! Heu quoties illum Virgilii monoculum me putavi Polyphemum incurrisse! Idem aliquando infirmatus, miroque satis ordine extra se et supra se factus plurima vidit memoratu digna, quæ et gratia ædificationis scripto edidit. *Binos etiam cantus* composuit, id est de *sancto Christophoro martyre*, et de *sancta Maria Ægyptia, Historiam Tobie*, itemque *Martyrium S. Stephani protomartyris* heroico pede percurrit, et *Cantica canticorum aliquanta ex parte antiphonatum* modulatus est.

CAP. XVII. De Nizone monacho.

Nec vero Nizonem omiserim nostrum, quem importunum quodammodo naturæ, discendi solemnè habuimus exemplar. Quippe dum obtuso et quasi testudineo esset ingenio, tamen exercitiis acuebatur, donec meditatione seu lectione assidua quasi duabus alis in culmen assurgeret climati provectus. Claras edidit *Melodias de sanctis Joanne et Paulo martyribus, de sanctis Nazario et Celso, de domno Frederico Leodiensi episcopo, ex cujus etiam gestis, obitu vel miraculis Libellum* scripsit. Falli poterat, fallere homo simplex ignorabat. Proinde nos pueruli, cum ab illo doceremur, undelibet nobis iratum facile supplantabamus, ac veluti ex alto aere cadentia librantis et ferientis eludebamus verbera.

CAP. XVIII. De aliis pluribus nominatim non recensitis.

Eos quidem, quos aliqua scripsisse comperimus fratres nominatim nostros expressimus, quanquam fuerint plures quoque alii tum scientia, tum religione commendabiles, quorum meminisse et dulca et utile sit. Verum de his plura scribere noster nunc calamus non suscepit. Hoc omnimodis optamus, hoc te, o Christe, imploramus, qui numeras multitudinem stellarum, et omnibus eis nomina vocas, qui sanctorum scientissimus es calculator, ut scribas super eos nomen Dei tui, et nomen civitatis novæ Jerusalem, quæ descendit de cælo a Deo tuo, et nomen tuum novum, ut des, inquam, illis calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit nisi qui accipit.

LIBELLUS SECUNDUS.

CAP. I. *De primis Reineri ipsius opusculis.*

Sicut eorum, qui sæculo jam dudum exempti sunt, breviter adnotavi studia vel opuscula; sic fratrum, charissime, nostrorum, qui adhuc superstites sunt, volebam ingenia tibi vel scripta retexere. Sed morantur me duo, scilicet ne aut livoris arguar, si remissius laudem quæ laudanda sunt, aut detur adulationi, merita si dependam præconia. Igitur per se verius innotescant, propriis clarescent probabilius monumentis, quando alii non parit offensam quod ex sese meretur gratiam. Quam ob rem petitioni jam tuæ, imo importunitati satisfaciam, ac tibi duntaxat soli meas retexam ineptias.

Aliquos super Ecclesiæ pressuris threnos metrorum atque rhythmorum diversa edidi specie adolescentulus. Discendi quippe agebar studio, et magnos poetas ego poeta modicus tentabam utcumque imitari.

Unde et opusculum de Novo ac Veteri Testamento condidi, duobusque libris partitus sum. Hoc etiam *Pantherem* pro varietate appellavi, quod prosa esset ac metris velut multicoloriter distinctum.

Quin etiam *De compoto* quædam tunc composui.

Denique libellum *De suspensio* scripsi prosaice cujusdam latronis.

Martyrium quoque VII Machabæorum fratrum versu heroico.

Deinde illud de Apostolo capitulum: *Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium (I Cor. ix)* pede latius excurri Asclepiadeo.

Sed quorum memini nunc opuscula quidam nostrorum familiaris schedularum invito subripuit. Non enim suppetebant exemplaria, et quod verebar, accidit, ut ita destituerer laborum primitiis. Nam conversionis ille gratia in aliam est regionem profectus, atque in pignus mutæ charitatis hæc secum spolia deportavit.

CAP. II. *Ejusdem melodia de sanctis hujusque fortuna.*

Præterea dum arte instituerer musica, quo assignassem fructum studio, melodiam composui de sanctis Sixto, Felicissimo et Agapito. Quippe vegetatio ingenii sedulitas est exercitii; simulque miravis indita probatur arti, ut piis cordibus multum affectionis, multum parere soleat compunctionis sua dulcedine. Id minime quidam attendentes ea sedulo cum exercerer, levitati et lasciviæ deputabant, quorum videlicet unus, quem secundi prioratus tunc fulcissent tribunalia, arripiens tabellas, quibus exiles impresseram cogitatus, aliquantisper consideravi. Interim oscitabam metu. Etenim torvus hominis

A vultus suspensaque supercilia futurum mihi malum præsagebant. O Judicem Minoc vel Athamanto severiorem! legens infremuit, cantans ex hoc in hoc inclinavit: cum ecce veluti magna colaphizatus injuria cœpit innocentes ceras obruere, et quæ exarata erant, æmulo unguis aratro confundere. Quid facerem? luctarerne, streperem, convitiarer? Virgarum falces in capitulo, accusatores multi, ut recogitanda magnopere mihi Pharisæorum, Saducæorumque tumultuatio, qua periclitatus olim Paulus fuerat in concilio. Pestem murmure imprecarer? Pressum dentibus nihil prodesset anathema. Quid igitur? Depono auriculas ut iniquæ mentis asellus, cum gravius dorso subiit onus, hypocritarumque patientia mansuesco ad calamitatem.

B Num vero iterum ceris delecta mandarem? Unguis ille truculentior immineret. Membranulis resarcirem? Arulam et prunas regis Joachim, et scalpellum Judi scribæ animo versabam maxime, cum nec ego Jeremias, nec mihi Baruch esset notarius. Ergo refrigererem ab incepto. Longum denique jam tempus decesserat: revolvere tandem cœpi, si quæ ejusdem apud memoriam cantus reliquæ superessent. Qui tam prompte recuperatus est, ac si ante oculos haberem exteriores adnotatum, ut senserim certe quodammodo vota non despiciere Deum simplicia. Igitur dedi membranulæ, quod redditum erat memoriæ. Nec otiositatem sectabar, quæ inimica est animæ, cum dulces potius esset continue occupari. Nempe Salomonicum me illud excitabat: *Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat; aperi oculos et satrare panibus (Prov. xx)*; Horatianumque illud.

*Ut te ipsum serves non expergisceris; atqui
Si nolis sanus, curres hydropicus: et ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis et rebus honestis,
Invidia vel amore vigil torquebere.*

CAP. III. *Alia Reineri opuscula.*

Geminis ergo libellis conversionem descripsi sanctæ Pelagiæ, opusculumque hoc illustravi titulo: *Speculum pœnitentiæ.*

Dehinc *Passionem virginis Mariæ Cappadocis* æque duplici libello explicavi ita prætitulando: *Palmarium virginale.*

Subsequenter *Vitam Tiebaldi eremitæ duobus* item libellis complexus sum, appellavique *Florem eremi.*

Atque hæc antea quidem sed scabro dictationum fuerant stylo descripta, quæ ego monitu quorundam scientiolarum qua potui lima purgavi. Parendum est quippe amicis pia injungentibus. Sanctorum vero res gestæ communis censentur materiæ, nec vaui-

tatis pungendus est nota, quem pietatis exercent studia.

Opusculum denique confeci quod sic titulatur: *Libellus cujusdam funebris super morte amici, cui et tetrastichon superscribendum tumulo adjeci.*

CAP. IV. *Gravissima Reineri infirmitas et sanitas divinitus recuperata.*

Gravissima post hæc ægritudinum tabes locum incesserat nostrum, et acutæ febris canicularium vapore dierum aciores plurimos fratrum lectulis, aliquos adlicebant sepulcris. Versus est in luctum chorus noster, dum aut infirmamur, aut morimur, dum vel timore, vel dolore concutimur. Sed tibi, o vigil et sancte, qui non dormis neque dormitas, qui custodis Israel, tibi, o Jesu benigne, cura est de nobis; tu nos diebus omnibus actusque nostros prospicis a luce prima in vesperum. Quod tunc mihi etiam fratrum perspicue ostensum est, cui nocturno dum interesset psallentio, atque dormitaret, quædam astitit sideræ personæ venustatis, leniterque pulsans: *Quid, inquit, dormis? rigila et ora (Luc. xxi):* promisit Deus coronam vigilantibus. Vigilavit ille et attendit, quia in medio stans chori eos, qui tum excessuri vita essent, intelligibili quodam nutu designaret. Dein per gradus sanctuarii ascendens disparuit.

Ego miseræ et infirmitatis vasculum, ego limus et ignobile lutum virgam iræ Dei super me vigilantem tunc graviter sensi, qua percussus, qua pene ad nihilum redactus sum. Siquidem agrotavi usque ad mortem, et Dominus universum stratum meum versavit in infirmitate mea, replevit me amaritudinibus, inebriavit me absinthio. Spem vivendi signa jam funehria expulerant, cum per septimanam mihi penitus ac somni expers, tum et ignea febris exsiccato propemodum periclitarer cerebro, agerer phantasias, loquerer aliena. Sed pia, sed sedula, fratrum compassio divinæ genibus me advolvit clementiæ, illique assignavit infiniæ corruptionis morticinium, qui habet claves mortis et inferni, qui fuit mortuus, nec vidit corruptionem, sed ecce vivit in sæcula sæculorum.

Igitur in crypta sanctæ Dei Genitricis ad sepulcrum domini episcopi Wolbodonis, cujus memini supra, delatus sum. Ibi ad mediam fere noctem decubui. Languor qui totum depastus erat corpusculum, ad sedem jam irrepebat animæ, claudendisque sensibus sera lethalis imponebatur, cum ecce sanctum video illum pura canitie floridum et cætero cultu festivum sacerdotali a dextris astitisse lectuli ac tertio signum super me crucis exprimere. Benedictionis continuo sensi virtutem: totis quippe quodammodo membris frementibus erupit sudor, ac vigiliis acescentes oculi dulcem somnum recepere; nec ab edulio jam stomachus, sed ab jejunio disæntiebat. Sic beatæ Dei Genitricis compassione inæstimabili, dignatione mirabili, quæ infantulum in cruce pendentem adorandum indignissimo exosculandumque obtulisset; sancti præterea confes-

oris interventu, qui benedixisset ad vitam, ex ipsa sum mortis fauce retractus. Verum anima quos evolvet gemitus, quas oculi stillabunt lacrymas? Tremens factus sum et timeo, ne mortis illa dilatio meæ minus sit vitæ correctio. Scio autem, Domine, quia non est hominis via ejus, nec virtus ejus, ut ambulet et dirigat gressus suos. Corripe ergo me, verumtamen non in judicio, et non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me, sed qui cognoscis figmentum meum, sicut potes, solida, quoniam sine te nihil est validum.

CAP. V. *Gratus Reineri erga cælestes medicos animus Visio cujusdam de judicio divino.*

Posteaquam sospitate vigoratus sum, quæ possem, inops exsolvi minuscula, scilicet ad ipsam misericordiæ matrem spiritus contribulati *orationem rhythmicè expressam*, atque in divina elaboratam præconia *de ipso confessore melodiam*.

Denique haud puto supervacaneum, si atexam quid unus fratrum de alio fratre tunc viderit. In mortem hic agonizabat, ille admodum jacelat infirmus. Quodam diluculo dum vigilaret, vidit in eadem manifeste domo quamdam judicariæ auctoritatis personam posito tribunali resedissee, apud quam candidati quidam viri causam morientis agebant accusationibus vel objectis respondentes demonum foris tumultuantium. Divina etenim quadam vi, ne irrumperent, inhibebantur. Illorum specie nihil tetrius, quorum etiam livor et malitia felitis quodammodo et horrore sulphureo tabescentibus patebat ex oculis, ac velut indagine locum obsederant. Egre-diente tandem anima et judice illo cum beatis spiritibus recedente, tum vero intolerabili tumultu et incondita vociferatione persecuti sunt, ut nimis totius aërem præcellis crederes laborare. O lacrymabilem horam! o terribile examen! o pavendam nimium necessitatem illam! Quam beatus, quem bona tunc reddiderit tutum conscientia!

CAP. VI. *Varia Reineri opuscula.*

Aliquanto dehinc omiseram tempore scribendi operam, eo quod vel lectione magis fruerer, vel eruditioni me fratrum pro viribus impenderem. Verum ab amico interpellatus pro aliqua necessitate scriptum elucubravi diffusius, quod nuncupavi *Com-mitorium pietatis*.

Ne mucidis autem dormitantes tabellæ ceris stylus parieti affixus rubiginis lepra tabesceret, scripsi ad quemdam familiarem opusculum *De insignibus insularum Sardiniae et Siciliae* duobus versificè digestum libellis.

Item ad alium duos libellos: primum *De conflictu duorum ducum et animarum mirabili revelatione*; secundum *De quodam milite captivato et per salutarem hostiam liberato*.

Artem vero libentius illam quisque excolit, quam sibi et scientia et usu maxime comparat. Quapropter ut mihi aliquantulum dictandi labor facultatem acquisisset, opus arripui, quod excedere inge-

niolum ipse non ignorarem, illius certe Horatiani A
temerarius transgressor consulti :

*Sume materiam vestris, qui scribitis, arguam
Viribus, et versate diu, quid ferre recuset,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.*

Itaque historiam libellis utcumque sum XIV com-
plexus, quæ contineat, qualiter Jerusalem sancta et
aliæ plures apud Orientem urbes sive regiones ab
occidentalibus Christianis circa nostram sint ætatem
receptæ, cujus est titulus : *Laurea peregrinorum Je-
rosolymitanorum*. Infirmas me postmodum gravis
in lectulum dejecit.

Cap. VII. *Altera Reineri infirmitas, calitus depulsa.*

Jam pelli meæ consumptis carnibus adhæserat B
os meum, jam secundum prophetam fecerat Don-
anus vetustam pellem meam et carnem meam, con-
triverat ossa mea. Cibi defecerat omnino appetitus
succique inopes venæ somno illapsam negabant. Ad
Deum ergo stillabat oculus animæ meæ, quia in me
transibant iræ ejus, et terrores ejus conturbabant
me. Quippe et suis anima lacrymis rigatur, et con-
fractione resoluta, indicibilique sensu quodam affe-
cta, tenerrimo ploratu, fortissimo gemitu, ipsa
Spiritus Paraclæti viscera movet, mereturque con-
solationem.

Accessit ad visitandum aliquis fratrum, qui dicta-
ret, ut nomina sanctorum septem dormientium in
schedula scribi facerem, capitique circumligarem. C
Hoc nempe remedio piæ fidei ægrotantibus dormiendi
nonnunquam restitui facultatem. Adhibui fidem,
feci ut injunxerat, et aure jam quodammodo audie-
bam interiori : *Fides tua te salvum faciet (Marc. x)*.
Repente etenim per mentis excessum in quadam me
vidi esse regiam, quam lux inæstimabilis, odor inre-
ditibilis perfunderet, quippe cum Jocebnæ ejus, gloria
ejus, exsultatio ejus, illa veræ, illa unice desidera-
bilis, beatæ et adorandæ esset. Titulusque majestatis
Sed enim os intemperantæ præcox præcipitum
est, ne meas infelix nimium gravem miserias. Hoc
in gratiarum actionem dixisse solum sufficit, quod
inter choros purpuratorum atque albatorum, qui
aderant, sanctos agnovi illos aureis gloriose
coronis et ostro rubente insignitos. Illic nova dul-
cissima, illic cantica resonabant, et responsorium
illud organa modulabantur angelica : *Isti sunt sancti
qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt, et in
sanguine Agni laverunt stolas suas (Apoc. xxii)*.

Ad me autem reversus attonitos circumferebam
oculos, pene ignarus ubi essem. Interim frater
familiaris lectulo assidebat, qui dum magnopere
quæreret cur ita circumspectarem, quoniam probatæ
confidentia debetur amicitie, retuli visionem,
quam non fuisse frivolum mox expertus sum. Sic
membra languore debilitata, sic dolore tanquam
vinculis astricta erant, quod per septem dies nec
surgere nec stare nisi alieno potuissem admiculo.
Verum de aspectu fortis illius, misericordis illius,

qui in sanguine testamenti sui emisit viuctos suos
de laeu, in quo non est aqua, ita solutus, ita con-
fortatus sum, quatenus sine quovis sustentamine
tunc surgerem, cum prædicto fratre oratorium pe-
terem, toto gratias perfunderem affectu. Ita dein
sospitate redintegratus sum sanctisque dormientibus
septem exile quidem et omnino impar, sed præ-
cordiale tamen laudis atque gratiarum actionis
munus obtuli, videlicet compositam *de ipsis melo-
diam*.

At vero si quis gravabitur, si quis jactantiæ du-
putabit, quod talia scribam, num interdiceret volet
ne miser miserationum Domini recordetur? Simpli-
cem piamque intentionem nemo benevolus accusat.
Secretum quidem regis abscondere bonum est, opera
autem Dei revelare et confiteri honorificum est.
Cæterum mentis est timorata non alta sapere, sed
humilibus consentire, siquidem piis supernæ reve-
lationes non vitii sed virtutis instrumenta sunt.
Quid vero impiis ut Balaam, ut Nabuchodonosor di-
vina prosit vidisse? Lippientes sol confundit oculos.
Deum non sancta visio, sed sancta meretur actio.

Cap. VIII. *Alia posthæc opuscula Reineri.*

Scripti etiam versifici libellum *de adventu reliquiarum
S. Laurentii in Leodium ab urbe Roma*.

Quin et ad ipsum martyrem, et ad alios plures
sanctorum dicendas rogatu fratrum plurimas con-
scripsi orationes.

*Libellum denique ad quosdam edidi sacerdotes de
reverentia sacrorum locorum, acriter culpans, quod
penes cœmeteria, seu corpora defunctorum, prius-
quam ad ecclesiam deferrentur, nocturnis maxime
vigiliis puellares choros aliaque execranda agi,
dici vel cantitari paterentur.*

Sapientia vero qui sua extollere, nostra deprimere
pugnaret, abstrusas quæstiones barbarasque dictio-
nes undecunque congestas, mihi scripto proposuit.
Dardani labyrinthum et Minotauri cornua me puta-
veram incurrisse. Qua evaderem? Quibus regerer?
Subtilis deerant illa ingenii. Quo defenderer? Fa-
cundi gladius oris nullus. Implexa tamen illa dis-
solvi, cornupetam dirum evasi, libellusque hunc
accepit titulum : *Qui sophisticè loquitur odibili-
lis est.*

Quia vero humanæ inditum constat naturæ, quod
alternis recreatur, fastidiumque mutatio tergit, nunc
prosa, nunc versibus interdum musica studium
variabam. Qua de causa geminos cantus scilicet de
sanctis confessoribus Antonio ac Hieronymo orli-
tus sum, præcipue cum tantis aliqua patronis officia
meæ parvitatibus cuperem impendisse. O me bestia-
lem homunculum! o curvam in terris animam et
cœlestium inanem! tamen aliquando faciem ausus
levare mentis et pectore et lingua velut geminis
ejectus alis angelica irrupi arcana. Etenim *de vi-
ctoria Michaelis archangeli tres digessi versifici
libellos*, tam de illa videlicet qua ex antiquo
dracone et angelis ejus cum suis est clarificatus

angelis, quam de illa, qua pro Christianis contra paganos dimicans gloriose innotuit, quando in monte Gargaico novum instituit ac dedicavit sanctuarium. Non in illam quidem sunt expensæ fabricam metallorum, marmorum, cedrorum congeries pretiosæ, sed enim rupes concavo impolito expandit fornice sinus, plus religionis protendens quam operositatis. Nam tibi, o gloriose assertor, tibi, inquam, o magnifice secundum nomen tuum admirator glorificandæ et admirandæ Trinitatis! Enimvero quis sicut Deus? hominum magis pectora placent fide, spe, charitate ditata, quam dives ejusmodi rerum materia.

Quin etiam de sancto Serratio et de sancta Begga musice aliqua rogatus a canonicis quibusdam composui.

De sancto Spiritu septem hymnos ut contexerem, frater petiit, cujus deberem dilectioni, quo satisfacerem devotioni. Qui scilicet, dum familiari serpius ne colloquio ædificaret, quiddam inter cætera retexit quod venerabile, quod memorabile sit. Aliquando cum vigiliis, atque invocationi ejusdem Spiritus sancti quam devote institisset, circa crepusculum in excessum factus, vidit a quodam claritatis penitus et suavitatis mirandæ, quem albæ super nivem nitidæ infloraret accinctus, se in Ecclesiam deportari, luce solemniter seu odore prælitam. Quæ persona dulcissimo quidem amplectebatur illum affectu, utraque pectori manu apposita, quemadmodum pia mater ad dulcia solet lactentem infatulum nbera stringere, sed faciem suam occultabat, dum se frater crebrius ille converteret, ac desideranter eam tentaret inspicere. Intelligebat enim sanctum esse Spiritum, tamen ad modicum vidit faciem illam, de qua reticendum est, quia cautius est inde compungi quam loqui; arcana venerari quam de arcanis disputare tutius est. Denique frater idem clementissimi plasmatoris, dignantissimi reparatoris dexteram a pectore suo elevans, atque digitos illius ad signum crucis exprimendum propriis aptans manibus ex eadem super cor, super lumbos, renesque suos signaculum tertio salute impressit, quatenus contra cogitationum molestias, seu carnales concupiscentias tueretur ac rohoraretur, choro candidatorum, qui aderat, canoris modulante vocibus: *Latetur cor quærentium Dominum;*

A quærite Dominum et confirmamini; quærite faciem ejus semper (Psal. civ). Frivolam non fuisse visionem frater ille expertus est, dum sese quodam ex tunc lumine infusum mentis et motuum assultus carnalium sibi plurimum mitigatos contrite larymabiliterque asseveraret. *Beatus profecto, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docneris eum, ut mitiges ei a diebus malis (Psal. xciii).*

CAP. IX. *Reliqua a Reincero relicta ingenii monumenta.*

Præterea quinque exaravi libellorum opusculo, qualiter diebus nostris Ecclesia Leodiensis Bulloniense castrum pervasoribus triumphatis divina receperit virtute, tituloque præsignavi: *Triumphale Bulonicum.* Hoc ipsum musico quoque astruxi modulamine.

De sanctis etiam martyribus Evermaro, sive Urbano, exigente fratrum devotione, geminos cantus composui.

Epitaphia et epistolas conscripsi quamplurimas.

Talibus ergo vel similibus ineptiis miseram exegi vitam ac monasticæ conversationis oneribus, hæc etiam vicissimi onera dorso nostri superimpressimus aselli. Absit autem ut muricatos expectaverim quorundam obelos, quibus nostræ confodiantur schedulæ, nullius ipse censeo esse momenti quæ scripsi, aut scribo, quin potius indocta, quin potius inepta. Propria tamen utcumque malo fabricari quam aliena usurpare et domestica incude quam extraria uti, nec de Latinis bonis Latina sarcire non bona. Prædicabilis faber o quisquis es, novus intendas esse Tubalcain. Ad exemplum veicris exerce prædicabilia. Proprius te ignis, proprium te prædicet utensile. Inertis namque est artificis alienos semper malleolos ac folles appetere, et inglorii apud alienam jugiter mendicare fornaculam. Fontis latex non esse censetur, nisi quem de propria fundit vena. Quod extrorsum infunditur, alienum est. Mihi ergo cavendum, mihi retinenda potissimum illa est Flacci castigatio, qua monet amicum:

*Privatus ut quærat opes, et tangere vitet
Scripta palatinus, quæcumque recepit Apollo:
Ne si forte suas re, et tum venetis olim
Greæ avium plumas, morent cornicula risum
Furtivis nudata coloribus.*

LIBELLUS TERTIUS

CAP. I. *Proponitur argumentum libelli.*

Mæx quidem ineptiæ quasi nigro calculatæ sînt lapillo. Nunc Parii vero crastula marmoris, nunc pretiosos lactei aspectus exoptaverim uniones, quo calculus ea digerat clarus in numerum, quæ disserendæ intinuis nuper proposuit amicorum. Quæsitum etenim digna et scitu sunt utilia; et unus impetrat jure quod pluribus velit prodesse. Vide-

licet quæsitum: Cur ante Dominicum Natale novem antiphonæ ab O incipientes, novem æque diebus super Evangelii canticum ad vespertinam synaxim canantur in ecclesia? Item cur passio sancti Stephani protomartyris secunda Dominici Natalis die, assumptio sancti Joannis evangelistæ tertia celebretur, dum alter secundum traditionem majorum in nonas Augusti passus, alter vi Kal. Julii ad perpe-

nam sit assumptus immortalitatem, moriendo quidem, sed celerius tamen revivendo? cur etiam quarta Innocentibus sit deputata, dum non facile constet, quod tunc passio illorum provenerit. Hæc itaque prima, dehinc cætera questionum, quas sciscitatus est, disseram, pro voluntate rogantis latius inde tractando, licet strictior esse maluissem.

CAP. II. Cur novem antiphonæ a littera O incipientes novem diebus ante Natale Domini ad vespertas canantur?

Igitur corde creditur, ad justitiam ore autem confessio fit ad salutem, quod Unigenitus Dei incarnatus de Spiritu sancto ex Maria virgine homo factus sit. Quoniam ergo sapientia per voluntatem Patris ædificante sibi donum corporis, ac excidente columnas septem gratiarum mirabilis illa humanatio novem mensibus intra uterum coaluit atque celebrata est virgineum; nos æque novem diebus claris eam recolimus laudem celeberris. Pro mense etenim diem subornamus. Quippe cum et aliis vel temporum, vel solemnitatum nos officiis vacare oporteat, et cum debeant sacramenta quoque alia celebrari; minus idoneum aut rationabile esset in uno jugiter occupari. Assiduitatem humanum fastidit ingenium: quod est rarius admittit gratius.

Quod circa finem diei, quod sub occasum solis ea eduntur præconia, illud præclare mysticat, quod is, qui erat ex Patre natus ante omnia sæcula Deus de Deo, lumen de lumine, genitus non factus, ubi venit plenitudo temporis, factus ac genitus ex mulere est, quando scilicet visitavit nos oriens ex alto illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedebant. Nam et ipse in Apocalypsi loquitur: *Ego sum α et ω, primus et novissimus, initium et finis* (Apoc. xxi), quandoquidem omnia per ipsum, et in ipso facta, sive creata sunt; omnia per ipsum et ab ipso instaurata, sive perfecta sunt.

Hoc utique quemquam insinuent superiores litteræ, quarum α Græci alphabeti prima, ω postrema est; subesse tamen clarius advertas mysterium. Græca siquidem elementa non solum verba componunt, sed numeros quoque efficiunt: et sicut unumquodque est ordine posterius, ita caractere titulat suo numerum ampliorem, α igitur unum, ω significat octingentos. Et vere misericorditer, vere dignanter qui erat unicus sive unigenitus Patri-Filius, in fine sæculorum filios Dei secum non quidem genere sed adoptione voluit habere quasi octingentos, id est innumerum, beatitudinibus octo generose præditos. Opus itaque pietatis, mysterium miserationis etiam ipsis angelorum novem ordinibus admirandum nos omnimodis admiramur, qui etsi nec corde nec ore, tanti adæquare possimus beneficii gratiarum actiones, cum Sapiens dicat: *Glorificantes Dominum quantumcunque potueritis, supervalebit adhuc et admirabilis magnificentia ejus; benedicentes Dominum exaltate illum, quantum potestis: major est enim in laude; exaltantes cum replentini virtute,*

ne laboretis, non enim perverietis. Easet impiæ tamen ingratitude gratias non agere. Gratitude igitur nostræ glorificationem, benedictionem, exaltationem Deo dependimus, ac per novem antiphonas multiplex quidem votum, sed parilem concantum vero soli sempiterno, diei orbem plenitudine lucis janjam illuminaturo dicamus. Siquidem in Christo inhabitat omnis plenitudo, divinitatis corporaliter qui tanquam sponsus procedens de thalamo virgineæ sivi omnimoda virtutum suavitate miris omnium flagrantis gratiarum se irrocatum atque infusum exhibuit. Itaque dum ter ternæ in laudem ter sanctæ Trinitatis antiphonæ instar sint ter ternarum compositæ gratiarum, desiderabile nobis est de alterutra illarum consonantia, si ætur desursum, B disserere.

CAP. III. Exponitur mysterium primæ antiphonæ: O sapientia, etc. Apparitio Sapientiæ cuidam facta refertur.

Prima gratiarum, quas Ephesiis scribens memorat Apostolus, *sermo sapientiæ* est. Huic prima antiphonarum *O sapientia, quæ ex ore Altissimi prodisti*, etiam ipsa litterali superficie consonat. Omnia vero in sapientia fecit Deus, universa per verbum, quod ex ore illius prodivit, Altissimus creavit, *quia ipse dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt* (Psal. xxxii). Quæ nimirum sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter (Sup. viii); quia, dum delicias vult esse suas cum filiis hominum, a divinitate, ultra quam nihil est, ad humanitatem se inclinavit, C quæ ultima in rebus condita est.

Christus itaque Dei virtus et Dei sapientia tam salutariter quam potenter opere consummato, quod dederat sibi Pater ut faceret, ascendit, unde descenderat, quoniam *a summo cælo egressio ejus, et occursum ejus usque ad summum ejus* (Psal. xviii). A Deo enim processerat et venerat charitatis ac misericordiæ aurea redimitus corona gratiarumque fultus plenitudine, ut ipsum etiam elementum quod suæ invocationi profert Ecclesia, *O scilicet, plenaria rotunditatis suæ forma innuere monstratur. Denique hoc idem cuidam fuisse fideli cœlitus imaginatum didici. Verum parvipendere solent quidam et subsannare illud objicientes sapientis: Somnia extollunt imprudentes quasi qui apprehendit umbram, et persequitur ventum: sic et qui attendit ad visa mendacia* (Eccli. xxxiv). Quibus econtra respondetur, quod idem etiam paulo post subdit: *Somnia male facientium vanitas est, et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur, nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio* (ibid.). Tam ex canonicis quippe quam et aliis plura suppeditant exempla Scripturæ, non omne visum, non omne somnium mendax esse aut erroneum, et interdum ad pios homines, maxime qui juxta Daniele sunt viri desideriorum, ab Altissimo emitti non tam somnia quam revelationes. Siquidem et apud Job legitur: *Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures vi-*

rorum et erudiens eos instruit disciplina (Job xxxiii). Præter arcaniorem etenim sensum, hoc ad litteram quoque satis idoneè potest accipi.

Sapientia ergo Dei throno videbatur aureo resedisse, coronam æque habens auream in capite, quam verna distingueret gratia gemmarum. Facies ejus immarcessibili florebat candore, cum oculi quodam arcane lucis mirabiliter vigore splenderent. Erat lineis vestita, candentibus nimis, pallioque circumdata inaurato, dum et arca testamenti perissimo intus ac foris auro splenderet, supraque coronam sortita sit auream, quia Filio Dei velut capitis est diadema vel ornamentum, quod sicut per gratiam voluit, sic per potentiam valuit hominem assumere. Mirus præterea odor spirabat sicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus.

Circa viri sedebant aspectu et amictu conspicui, atque instar liliorum quadam pubertate germinantes, quos radii ex ipsa undique procedentes sapientia illustrabant. Citharas tenebant in manibus niveo compactas ex ebore ac operose respersas auro, quibus dulcissima persultabant musica illos Psalmi versiculos : *Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele sapientiam præstans parvulis ; justitiæ Domini recta lætificantes corda ; præceptum Domini lucidum illuminans oculos ; timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi ; judicia Domini vera, justificata in semetipsa, desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum* (Psal. xviii).

Quin et titulus quasi ex colore digestus sapphirino legebatur : *Ego sapientia habito in consilio, et eruditus intersum cogitationibus*. Prædictus siquidem fidelis meditatus nocte illa cum corde suo effuderat in se animam suam, quia memor operum Domini et judiciorum ejus, quæ a sæculo sunt, suæ præterea miseræ conditionis, afflictus fuerat et humiliatus nimis, lacrymisque stratum suum rigaverat, superabundanti compassione divinitatis hanc acceperit visionem pro consolatione. Cœlestibus quippe oraculis piam frui animam ut consolationis beneficium, ita devotionis est incitamentum.

Igitur *O sapientia, quæ suaviter disponis omnia ! Suavis etenim es universis, et miserationes tuæ super omnia opera tua, veni ad docendum nos viam prudentiæ, qua scilicet ratione angelus fortis, ut scribit Joannes, descenderit de cælo, amictus nube, in cujus capite iris, cujus facies erat ut sol, cujus pedes sicut columna ignis, qui habebat in manu sua libellum apertum : hujus, inquam, sacramenta libelli doce nos, ut cantabiles nobis sint justificationes tuæ in loco peregrinationis nostræ.*

CAP. VI. *Hysteria secundæ antiphonæ : O Adonai.*

Secunda gratiarum est sermo scientiæ, cui antiphonarum secundæ *O Adonai* clare consonat. Nam Dominus, quod interpretatur *Adonai*, qualiter dux fuerit in misericordia sua populo illi, quem redemit, qualiter circumduxerit eum et docuerit, et custodierit quasi pupillam oculi sui, habemus in

A Scripturis. Nempe et Moysi se nomen indicasse, quod patribus non indicavit, loquitur : *Ego Dominus qui apparui Abraham, Isaac et Jacob in Deo omnipotente, et nomen meum Adonai non indicavi eis* (Exod. vi), subintelligendum, ut tibi indicatus sum vel signa faciendo, vel facie ad faciem colloquendo. Cui etiam antea in igne flammæ rubi appuerat, dicentique : *Vadam et videbo visionem laicam magnam, quare non comburatur rubus : ne appropies, inquit, huc ; solve calceamentum de pedibus tuis ; locus enim in quo stas, terra sancta est* (Exod. iii). Quorcirca etiam nobis ad tam reverendum tendentibus spectaculum carnalis est calceamentum temeritatis solvendum, quo spiritu humilitatis ambulantes vivo ac vivificante frui mereamur incendio.

B *Rubus* ille beatam figurabat Mariam, quæ revera verecundæ virginitatis purpureo exstat rubore speciosa. Ardebat rubus, sed minime comburebatur, quia Spiritu sancto superveniente, et virtute Altissimi obumbrante ineffabili accensa est virgo amore, sed non adusta, quoniam Deum, Dei Verbum sic mente concepit, et carnem factum peperit, ut post partum inviolata, carnalisque funditus expers concupiscentiæ permaneret. O dulcedinis ignem ! o suavissimæ flammæ ! o singulare incendium, quo materies non solum castissimæ carnis non aruit, quinimo rosa tam speciali, qua cælum terraque purpurantur, floruit !

C Igneus denique splendor ille zelum et splendida signavit mirabilia, quæ mox facturus erat Dominus in terra Ægypti, in campo Tanec. Tamej potissimum signata est charitate ardens, ac miraculis splendens humanitas Jesu Christi. De hoc Joannes Baptista, quo inter natos mulierum non surrexit major : *Ipsè est, inquit, qui post me venturus est, qui ante me factus est, cujus ego non sum dignus ut solvam ejus corrigiam calceamenti* (Joan. i). Siquidem calceamentum Christi est humanitas, qua eius calceata, id est circumdata est divinitas. Corrigia calceamenti perplexa nostris sensibus tanti subtilitas sacramenti. Absisto igitur, et cum Moysè a se condo faciem. Non enim audeo respicere contra Deum, sed terræ advolutus quia pulvis sum, et in pulverem iturus, toto animæ affectus, totis sensuum exclamo medullis illud verum veræ Virginis præconium : *Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui* (Luc. i).

Quinquagesimo præterea die exitus Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro, lex Moysi data est in Sina, cum descendisset Dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace, clangorque buccinæ vehementius persisteret, quando audita sunt tonitrua ac micuere fulgura, ac nubes densissima operuit montem, timuitque populus, qui erat in castris. Hæc autem omnia in figura contigerunt illis. Siquidem præsignabantur, quæ Pentecostes die acta fuerunt, scilicet postquam Moyses verus, id est Christus de Ægypto infernali populum eduxerat sanctorum, ac per mare

Rubrum suæ passionis traduxerat, et ab aquis sub-
 latus passibilitatis atque mortalitatis resurrectione
 et ascensione fuerat glorificatus. Etenim *factus est*
repente de cælo sonus tanquam advenientis spiritus
vehementis, et replevit totam domum, ubi erant se-
dentes apostoli, et apparuerunt illis dispersitæ lin-
guæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum,
et repleti sunt omnes Spiritu sancto et cæperunt
loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat elo-
qui illis (Act. ii). Tunc sane buccina tam sonore
 prædicationis perstrepenne convenit multitudo et
 mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque
 lingua sua illos loquentes magnalia Dei. Tunc, in-
 quam, personere tonitrua, ac micuere fulgura,
 dum et miracula coruscarent, et divina ex Scripturis
 iudicia intentarentur, ut puta illud: *Prophetam*
suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus
vestris tanquam me. Ipsum audietis juxta omnia quæ
locutus fui vobis. Erit autem: omnis anima quæ non
audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe
(Deut. xviii). Vel illud Joelis: *Et quidem super ser-*
vos meos et super ancillas meas in diebus illis effun-
dam de Spiritu meo, et prophetabunt, et dabo prodigi-
um in cælo sursum, et signa in terra deorsum; san-
guinem et ignem et vaporem fumi. Sol converteretur in
tenebras, et luna in sanguinem, antequam veniat dies
Domini magnus et horribilis et manifestus (Joel. ii).

Quippe quando ex latere lanceato Jesu Nazareni,
 per manus iniquorum patibulo affixi, cum jam emi-
 sisset spiritum, sanguis et aqua præter mortuorum
 exivit corporum naturam, tunc sanguinem in pro-
 digium dedit Dominus. Fuit siquidem sanguis illo
 aliis prodigium mortis in mortem, aliis vite in vi-
 tam quemadmodum et agni quondam sanguis, cum
 emissa sunt signa et prodigia in medio Ægypti, in
 Pharaonem et in omnes servos ejus, fasciculus hys-
 sopi in eo intinctus est, nec non aspersus uterque
 postis ac superliminare, et dum transiret Dominus
 perentiens Ægyptios, vidit sanguinem, signataque
 transcendit ostia, et non sivit percussorem ingredi

A domos aut lædere; sic etiam nunc qui utrumque
 postem, id est animam et corpus aut superliminare,
 id est rationabilitatem suam fide prænotat crucis,
 ut ex passione Christi, quæ per hyssoptum signatur,
 herbam videlicet humilem, amarum, sed salubrem,
 minime scandalizetur, imo præcordialiter credat,
 veraciter fateatur, quin et sacrosanciam digne su-
 mat eucharistiani, perentientis non incidet manum
 diaboli, quia sanctæ Trinitatis signabitur nomine,
 tuebitur sacramento.

Ignis vero in prodigium datus est, quoniam lu-
 centis et ardentis cum sit substantiæ, significaba-
 tur, quod Christi apostolos Spiritus sanctus et zelo
 accenderet et intellectu illuminaret. Namque et
 dispersitarum formulæ linguarum, divisiones mysti-
 cabant gratiarum. Vapor denique fumi in prodigium
 datus est, quando plurimi ad prædicationem apo-
 stolorum compuncti sunt corde, lacrymabiliterque
 consilium suæ flagitabant salutis dicentes: *Quid*
faciemus, viri fratres? (Act. ii.) Nam fumigare est
 compungi, ac de peccatis flere. Et quidem ubi pri-
 mum Ecclesiæ baptisma celebratum est, tria millia
 non absque magno collecta sunt prodigio, videlicet
 divina præsignante gratia, quod ad fidem Trinitatis
 de toto esset colligenda orbe multitudo credentium,
 simulque ut per ignem illuminatio seu ardor fide-
 lium, ita per vaporem fumi cæcitas Judeorum nec
 minus compunctio poenitentium, vel obtenebratio
 intelligi potest impoenitentium.

C. Sol autem in prodigium datus est; quia, dum in
 passione Domini obscuratur, Israelis, quæ tunc con-
 tigit et nunc etiam durat, cæcitatem portendit. At
 vero luna licet in sanguinem conversa fuisse palam
 non paruerit, utcunque tamen se habuerit, sangui-
 nea illis facta est, quandoquidem pascha sumum,
 quod scilicet secundum lunæ cursum quartadecima
 die ad vespertinum ex mandato legis agnum comeden-
 tes tunc faciebant, occidendo Christum cruentavere,
 et pannum tam prodigioso scelere menstruatam
 Synagoga super oculos accepit sanguinaria.

Cætera desiderantur.